

Kriminalomsorgens høgskole
og utdanningscenter KRUS

Straffegjennomføring med elektronisk kontroll – hensynet til barnets beste.

Bacheloroppgave, KRUS 3900

Kandidatnummer: 3917

Kriminalomsorgens høgskole og utdanningscenter KRUS
Bachelorutdanning i straffegjennomføring 2022

Antall ord:9984

Innholdsfortegnelse

1. Innledning.....	4
1.1 Valg av tema, omfang, bakgrunn og førforståelse.....	4
1.2 Problemstilling.....	5
1.3 Begrepsavklaringer og avgrensninger	5
1.4 Oppgavens målsetting og faglige relevans	7
1.5 Oppgavens struktur.....	7
2. Metode.....	8
2.1 Litteratursøk.....	8
2.2 Kildekritikk.....	9
3. Litteratur.....	11
3.1 Aktuelt lovverk	11
3.2 Barneperspektivet og barnets beste	12
3.3 Tilknytningsteori	14
4. Drøfting	15
4.1 Hensynet til barnets beste	15
4.1.1 Elektronisk kontroll eller fengsel?	15
4.1.2 Elektronisk kontroll er bra, men..	16
4.1.3 Boforhold og familiære forhold	17
4.1.4 Elektronisk kontroll til barnets beste?.....	18
4.2 Kriminalomsorgens informasjonsplikt	19
4.2.1 Å gi informasjon	19
4.2.2 Når kriminalomsorgens ansatte gir barn informasjon.....	20
4.2.3 utfordringer med informasjonsplikten.....	21
4.3 Barns uttalelsesrett.....	24
4.3.1 Praktisering i lys av tilknytningsteori	24
4.3.2 Uttalelsesrett i et barneperspektiv	25

4.3.3 Barns uttalelse til barnets beste?	26
5. Avslutning	28
5.1 Oppsummering og konklusjon.....	28
5.2 Veien videre.....	29

1. Innledning

1.1 Valg av tema, omfang, bakgrunn og førforståelse

Denne oppgaven setter søkelys på barn av foresatte som skal gjennomføre straff. Som saksbehandler for straffegjennomføring med elektronisk kontroll (heretter EK), er Kriminalomsorgens kommunikasjon med disse barna noe av det som berører meg i daglig praksis. Spesielt dersom straffen gjennomføres i barns hjem, er en av mine oppgaver å vurdere barns beste. Barn kan ha et annet perspektiv enn voksne, og eksempler på spørsmål de kan ha er «er dere politi?», eller «kan jeg få se på fotlenken?». Hvordan Kriminalomsorgen forholder seg til barn og barns perspektiv, er noe jeg ønsker å utforske, og jeg ser på denne bacheloroppgaven som en anledning til å lære mer om temaet hensynet til barnets beste.

Det finnes ikke eksakte tall på hvor mange barn som berøres av straffegjennomføring med EK. Rokkan (2012) viser, i en brukerundersøkelse om EK, til at 38 prosent svarte at de bodde sammen med barn. Det finnes heller ingen offisiell statistikk på hvor mange barn som berøres av en straffegjennomføring, uansett gjennomføringsform, og dette har blitt kritisert i flere land (Smith, 2015, s. 5). Foreningen For Fangers Pårørende (heretter FFP, 2021) hevder at mellom 6000 og 9000 barn årlig opplever at mor eller far blir fengslet, og at barn som berøres av en straffegjennomføring i samfunn kommer i tillegg til dette. Kriminalomsorgsdirektoratet uttaler at dette tallet muligens kan være noe høyt, at de vil gjøre undersøkelser for å finne et mer eksakt tall (Tandberg, 2022, lysark 2).

Gjennomføringsformen har siden oppstart i 2008 økt i antall. Fra en døgnkapasitet på 130 plasser i 2008, har kapasiteten økt til 500 plasser i 2018 (Sandlie, 2021, lysark 23). I 2020 ble 46 prosent av alle ubetingede fengselsstraffer avsonet med EK (Kristoffersen, 2021, lysark 6). Dette betyr at det er nærliggende å anta at mange barn berøres av en straffegjennomføring med EK.

Ved innføring av straffegjennomføring med EK var det flere kritiske røster. Et av argumentene som berører oppgavens tema spesielt, ble uttalt av daværende justisminister Odd Einar Dørum (2002). Han bemerket noen etiske betenkeligheter ved å omgjøre norske hjem til fengsler, og at dette berører hele familien. Videre at ulikheter i domfeltes boliger kunne medføre sosial urettferdighet. Som han uttalte: «Det er forskjell på å sone sin straff under elektronisk kontroll i en enebolig enn en ett-roms leilighet».

Jeg er usikker på om praktiseringen av hensynet til barns beste er god nok, og dette preger min førforståelse. Jeg tenker på i hvilken grad Kriminalomsorgens ansatte har god nok kompetanse til å prate med barn. I noen tilfeller kan ansatte ha pedagogisk utdanning, ha barn selv i samme alder, eller inneha annen relevant kompetanse til å prate med barn, men dette kan hevdes å være vilkårlig. Dalland (2021, s. 60-61) betegner førforståelse som en fordom, ved at vi allerede har vår mening om temaet før vi undersøker det. Min fordom er at våre vurderinger av barns beste utføres med en god intensjon, men at vurderingene kan være mangelfulle. En annen fordom er at barn kan oppleve utrygghet i møte med Kriminalomsorgen, og jeg er ambivalent i forhold til om Kriminalomsorgen i det hele tatt bør kommunisere med barn.

For å utforske egen førforståelse, har jeg stilt meg selv spørsmål om temaet (Bergheim mfl., 2018, s. 35), som for eksempel: Hvordan vurderer vi barns beste, eller hvordan sikrer vi at barn blir hørt? Ut fra svarene jeg har gitt meg selv på disse spørsmålene, har det vært enklere å ta standpunkt til temaet. Dette omtales som situering (Bergheim mfl., 2018, s. 35-37). Mitt standpunkt er at EK tar hensyn til barns beste ved at den straffedømte kan sone hjemme, og at Kriminalomsorgens kommunikasjon med barn kan være vanskelig.

1.2 Problemstilling

Problemstillingen henger sammen med oppgavens målsetting, som jeg vil komme tilbake til. Dalland (2021, s. 210) beskriver hvordan problemstillingen bør være spennende, fruktbar og enkel. Jeg har gjennom litteratursøk ikke funnet andre som fullt ut har svart på problemstillingen (s. 211), og det har jeg funnet både spennende og utfordrende på samme tid. Oppgaven tar for seg følgende problemstilling:

Er EK til barnets beste? Videre, blir informasjonsplikt og barns uttalelsesrett praktisert på en måte som ivaretar barns beste og barneperspektivet?

1.3 Begrepsavklaringer og avgrensninger

Å finne betydningen av ord og uttrykk som beskrives i oppgaven kan gi en bedre forståelse (Dalland, 2013, s. 133). Jeg vil spesielt benytte begrepene barnets beste, barneperspektiv og tilknytningsteori, og disse blir beskrevet mer inngående i teorikapitlet.

I tillegg har det vært nødvendig å bruke enkelte fagord, og disse er det naturlig å beskrive for å øke leservennligheten i oppgaven (Pettersen, 2019, s. 91):

Med informasjonsplikt menes plikten Kriminalomsorgen har til å gi barn informasjon om straffegjennomføringen (straffegjennomføringsloven, 2001, § 16a 8). Forskriften § 7-9 *Informasjon til barn* (2020) sier at «Kriminalomsorgen skal gi barn som berøres av en beslutning om straffegjennomføring med elektronisk kontroll informasjon om straffegjennomføringen...».

Et annet sentralt begrep i oppgaven er uttalellesrett. Også her er det naturlig å henvise til lovteksten. Forskriften § 7-9 (2020) sier at: «...Etter at informasjon er gitt, skal barnet gis mulighet til å uttale seg før beslutningen tas. Barnet har ikke uttaleplikt, bare uttalerett...». Retningslinjer til straffegjennomføringsloven (§ 16a 8.2.3, 2021) presiserer at barn kan uttale seg enten skriftlig eller muntlig, som hovedregel gjennom foresatte, eller i eget møte med Kriminalomsorgen.

Når jeg i oppgaven henviser til gjeldende praksis er det forskriften § 7-9 *Informasjon til barn* (2020) og retningslinjer til straffegjennomføringsloven § 16a 8 *Særlig om informasjon til barn* (2021) jeg refererer til.

Ordet aktivitetsskjema vil benyttes i oppgaven. Dette er skjemaet som viser tidspunkter den straffede har lov til å forlate hjemmet. Det som er verdt å bemerke i denne sammenheng, er at dette skal planlegges i god tid, og at det bare er Kriminalomsorgen som kan foreta endringer i aktivitetsskjemaet (straffegjennomføringsloven § 16a, 2020).

Egnettsvurdering er møtet Kriminalomsorgens ansatte har med den straffedømte, for å kartlegge om vedkommende er i målgruppen for straffegjennomføring med EK. Møtet gjennomføres vanligvis i den boligen som skal benyttes under gjennomføringen (straffegjennomføringsloven § 16a, 2020).

Oppgaven begrenses til å omhandle straffegjennomføring med EK. Barn som pårørende til fengslede blir ikke berørt av problemstillingen, men vil i enkelte drøftinger bli belyst for å illustrere eventuelle forskjeller. Andre straffegjennomføringsformer er utelatt fra oppgaven, fordi kun EK utløser informasjonsplikt og uttalellesrett. Barn under 18 år som straffedømte, omfattes ikke av oppgaven. Oppgaven begrenses til barn i aldersgruppen 7-18 år, til tross for at det i noen tilfeller også kan være hensiktsmessig å gi yngre barn informasjon. Det er dermed også en avgrensning at oppgaven ikke drøfter vurderinger av barns modenhet. Arbeidet som utføres av barneansvarlige ved Kriminalomsorgens enheter og Rundskriv KDI

10/2015 *Rutiner og regler for informasjonsutveksling mellom Kriminalomsorgen og Barnevernstjenesten* er viktig i det helhetlige arbeidet, men inngår ikke i denne oppgaven.

1.4 Oppgavens målsetting og faglige relevans

Temaet berører meg i daglig praksis som saksbehandler. Å skrive om noe som virker praksisfjernt, kan virke meningsløst (Dalland, 2013, s.132). Ved å utforske noe praksisnært, har det i oppgaven vært enklere å bruke praksiseksempler i drøftingen. Samtidig er det en utfordring å utforske eget praksisfelt, og enkelte kan hevde det er en fordel med distanse (Dalland, 2021, s. 64). Det har derfor vært et mål for oppgaven å finne argumenter som motsier egen forforståelse. Gjennom å drøfte problemstillingen, har det vært et mål å utforske praksis som omhandler barnets beste. Bergheim mfl. (2018, s. 47) beskriver dette som å lete etter mønstre som henger sammen med noe annet, og dette vil jeg komme tilbake til i metodekapittelet.

Oppgavens faglige relevans er knyttet til egen utforskning av om det kan finnes nye meningssammenhenger mellom temaet og dagens praksisutførelse. Pettersen (2019, s. 37) beskriver dette som elaboreringsstrategier, hvor vi søker etter koplinger mellom det vi vet fra før, og ny kunnskap. Et klart mål for oppgaven er å utforske om gjeldende praksis er god nok.

Oppgaven er relevant for ansatte i Kriminalomsorgen, spesielt de med arbeid som involverer barn berørt av en straffegjennomføring. Den kan også ha relevans for andre profesjonsutøvere som jobber med barn, spesielt i saker som omhandler barns omsorgssituasjon, og/eller deres relasjon til omsorgspersoner. Eksempelvis kan det tenkes at barnevernsansatte, barns nærmiljø, eller profesjonsutøvere innen helsefaget kan søke informasjon om hvordan Kriminalomsorgen ivaretar hensynet til barns beste, også i saker som omhandler EK.

1.5 Oppgavens struktur

Oppgaven består av 5 kapitler, som foruten sammendrag, forord og funn/empiri, følger tradisjonell IMRAD-struktur (Pettersen, 2019, s. 134-137). Dalland (2021) beskriver innholdet gjennom bachelor-twisten (s. 195), og oppgaven tar i all hovedsak utgangspunkt i denne oppgavestrukturen. Kapittel 2 består av metodevalg, og kapittel 3 er en litteraturgjennomgang som redegjør for aktuelt lovverk og teori. I kapittel 4 drøftes problemstillingen med utgangspunkt i lovverk, teori og praksiseksempler, mens kapittel 5 består av oppsummering, konklusjon og forslag til praksisendringer.

2. Metode

Et mål for oppgaven er å utforske om gjeldende praksis er god nok. Oppgaven er en litteraturstudie (Dalland, 2021, s. 187), hvor målet er å finne meningssammenhenger mellom teori og praksis (Bergheim mfl., 2018, s. 47). For å besvare problemstillingen benyttes aktuelt lovverk, samt teorier om barneperspektiv og tilknytning, som jeg vil komme tilbake til i teorikapittelet.

Når oppgaven søker svar på om EK er til barnets beste og om gjeldende praksis er god nok, er det også naturlig å søke svar hos nettopp barna. Jeg har derfor brukt aktuelle forskningsartikler og evalueringer, som beskriver eksempelvis barneperspektivet, og hvordan barn blir ivaretatt med utgangspunkt i barnets beste i forvaltningen. Jeg vil benytte praksiseksempler der det er naturlig, for å vise til hvordan teori og forskning fungerer i praksis.

Jeg vil nå gjennomgå hvordan jeg har funnet litteraturen, for deretter å vurdere de enkelte kildene.

2.1 Litteratursøk

Lovendring til straffegjennomføringsloven (2020) var noe av det som fattet min interesse for temaet. Lovtekster og høringsuttalelser er hentet fra hjemmesidene til lovdata, Kriminalomsorgen og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.

Det er få spørsmål og problemstillinger som ikke andre har utforsket før (Bergheim mfl., 2018, s. 52). I prosjektets startfase fant jeg allikevel dette utfordrende, ved at det var lite litteratur som beskrev min problemstilling konkret. I litteratursøket brukte jeg en kombinasjon av «gressing», «siteringsindekser» og «strukturerte søk» (Dalland, 2021, s. 151), for å få oversikt. Jeg har brukt søkeord som “påørende barn AND Kriminalomsorgen”, “fotlenke AND barnets beste”, “electronic monitoring prison AND children” og liknende. Disse søkene er gjort i databasene “Google Scholar” og “Nora”.

Ut fra disse søkene fant jeg tre masteroppgaver. Disse ble viktige i videre søk. Dalland (2021, s. 151) beskriver hvordan gjennomgang av andres litteraturlister kan gi tips til litteratur, og dette drev meg videre i prosjektet.

Det ble tidlig i prosessen klart for meg at jeg måtte bruke mer grunnleggende teorier og perspektiver. Gjennom søk i databasen «ORIA», med søkeord som “samtaler med barn”,

“tilknytningsteori”, og “det biologiske prinsipp”, fikk jeg tilgang til lærebøker fra biblioteket på KRUS. I tillegg er forskningsartikler som tar sikte på å belyse barneperspektiv og tilknytningsteori hentet fra søkemotoren «google scholar».

Når det gjelder forskning på barn som berøres av en straffegjennomføring med EK, har jeg benyttet både norske og utenlandske undersøkelser. Dette er forskning jeg har funnet frem til gjennom søk i «google scholar», og gjennom veiledning.

I tillegg er litteratur som omhandler forholdet til barnets beste i et barnevernfaglig perspektiv vektlagt, og disse belyser barns opplevelser i møte med en offentlig instans, samt perspektiver om barn. Disse er også hentet fra «google scholar».

2.2 Kildekritikk

Grunnloven, FNs barnekonvensjon, barnelova og straffegjennomføringsloven inngår i litteraturlisten. Disse kildene vurderes ikke, utover en erkjennelse av hvordan lovverk blir utformet, og at dette er politisk styrt. Høringsnotater (2018) og FFP (2021) kan være mer problematiske å forholde seg til, med tanke på at interesseorganisasjoner kan ha en egeninteresse i budskapet (Dalland, 2021, s. 148). Allikevel får de frem ulike meninger og synspunkter, og de har god faglig tyngde. Jeg har derfor funnet argumentene relevante å drøfte.

Masteravhandlingene av Lekve (2021), Ophus (2018) og Skauge (2010) må vurderes. Det er med en viss skepsis jeg bruker henvisning til disse i oppgaven, fordi jeg verken kjenner sensur på oppgavene eller det faktum at de ikke er fagfellevurdert (Bergheim mfl., 2018, s. 54). På den annen side har de gitt både nyttige henvisninger til andre kilder, samt en bedre forståelse av temaet. Enkelte av disse har jeg brukt som sekundærkilde, fordi jeg ikke har hatt tilgang til originalkilden.

Fagbøker kan fungere som en portal inn i fagfeltet (Dalland, 2021, s. 146). Det har vært nødvendig for oppgavens helhet, samt besvare problemstillingen, å forstå barneperspektivet og kommunikasjon med barn. *Barn som pårørende* (Bergem, 2018), har gitt oppgaven innblikk i førstnevnte, mens boken *Sammen så det hjelper* (Eide og Rohde, 2009), har gitt innblikk i hvordan man kan samtale med barn, ungdom og familier. I tillegg har bøkene *Psykoterapi og psykoterapiveiledning* (Holte mfl., 2000), *Nye trender i rettsvitenskapen* (Kjønstad, 2013) og *Tilknytning i praksis* (Broberg mfl., 2010) gitt kunnskap om ulike perspektiver.

Bergheim mfl. (2018, 2. 14) beskriver hvordan ulike fag kan ha relevans for andre profesjoner. Forskningsartikler av Eide (2020), Gräfe (2022) og Mattsson (2008), samt masteroppgave av Skauge (2010) beskriver barns møte med barnevernet i Norge og Sverige, og får frem brukerstemmen. Dette er relevant, fordi brukermedvirkning kan bidra til kunnskapsbasert praksis (Gaarder, 2021, lysark 7), og fordi det kan skape et sammenlikningsgrunnlag, i forhold til hvordan andre etater utøver sin profesjon. Artikkene av Hake (1999) og Møhl (2003) beskriver grunnleggende prinsipper om barneperspektiv og tilknytningsteori, og anses som relevante for oppgaven. Strandbu (2007) har vært viktig for å beskrive samfunnets syn på barn i et historisk perspektiv.

Når det gjelder forskning som omhandler EK, har jeg begrenset utvalget til det som best beskriver hvordan barn blir berørt av EK. Utvalget er gjort ut fra kildenes troverdighet og relevans (Dalland, 2021, s. 143). Rasmussen mfl. (2016) er skrevet på oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet. Rokkan (2012) er en evalueringsrapport av EK, mens Rokkan (2018) er en brukerundersøkelse. Sistnevnte har få respondenter i undersøkelsen, og respondentene hadde ikke barn. Allikevel får undersøkelsen frem viktige momenter sett i lys av min problemstilling, samt at resultatene samsvarer med andre undersøkelser. Øster og Rokkan (2018) beskriver hvordan EK praktiseres i Norge.

Internasjonale forskningsartikler (Hucklesby, 2009; Hucklesby mfl., 2021; Beyens, 1996; King og Gibbs, 2003; Gainey og Payne, 2000; Olkiewicz, 2004; Staples, 2005) må leses med viten om at straffegjennomføring med elektronisk kontroll både kan oppleves, og utføres ulikt med tanke på andre lands lovverk og velferdsstandard (Bergheim mfl., 2018, s. 54). I tillegg er noe av forskningen av eldre karakter. Allikevel må det poengteres at det ikke har vært vesentlige endringer i gjennomføringsformen siden oppstart, og en del av erfaringene fra undersøkelsene, bør antas å ha relevans for dagens praksis.

3. Litteratur

3.1 Aktuelt lovverk

Grunnloven § 104 og FNs barnekonvensjon artikkel 3 og 12 er førende lovverk som skal sørge for at hensynet til barnets beste vektlegges, at de skal sikres en trygg oppvekst, og at de har en selvstendig rett til at deres synspunkter blir hørt. Norge ratifiserte Barnekonvensjonen i 1991, og ble en del av norsk lov i 2003 (Høstmølingen mfl., 2016, gjengitt i Bergem, 2018, s. 22; Brottveit, 2013). Dette fikk betydning for tilnærmingen i norsk forvaltning (Brottveit, 2013). Barnelova § 31 (1981) regulerer barns rett til å få informasjon, samt kunne si sin mening, og at deres mening skal tillegges vekt.

Grunnloven, FNs barnekonvensjon og barnelova legger føringer for lover og praksis i norsk rett og forvaltning. Straffegjennomføringsloven § 3 (2002) sier blant annet at «...Barns rett til samvær med sine foreldre skal særlig vektlegges under gjennomføringen av reaksjonen...» Forskriften § 1-3 (2015) sier at «...Kriminalomsorgen skal legge vekt på hensynet til barnets beste. Barns rett til samvær og kontakt med sine foreldre skal særlig vektlegges. Barn har rett til å uttale seg i saker som angår dem...».

I 2021 ble retningslinjene til straffegjennomføringsloven § 16 revidert, etter blant annet en viss grad av kritikk, som omhandlet praksisutførelse av informasjonsplikt og uttalelsesrett overfor barn. Justisdepartementet uttalte i Prop. 132 L (2018-2019) at hjemmesoning med EK er en avgjørelse som berører domfeltes barn, og at informasjonsplikt og uttalelsesrett burde forskriftsfestes. I høringsuttalelsen til Barneombudet (2018) fremkom det at det er en svakhet i gjeldende regelverk at barn ikke har rett til å uttale seg. FFP (2018) påpekte at soningsformen involverer familien på en helt annen måte enn soning i fengsel. De uttalte at det er problematisk at noen foreldre velger og ikke informere barn om soningen, og at barn må få anledning til å uttale seg. Østfold friomsorgskontor og Ravneberget fengsel hadde kritiske bemerkninger til at barn skal involveres i straffegjennomføringen. Blant annet at barn kan føle på skam på vegne av forelderen, og at hemmeligholdelse overfor andre kan være problematisk. Også ansattes kompetanse til å prate med barn, og kompetanseheving rundt dette, ble etterspurt.

I reviderte retningslinjer til straffegjennomføringsloven (2021) fremkommer det av Forskriften § 7-9 at «Kriminalomsorgen skal gi barn som berøres av en beslutning om straffegjennomføring med elektronisk kontroll informasjon om straffegjennomføringen, og mulighet til å uttale seg før beslutningen tas. Barnelova § 31 gjelder tilsvarende». Det

fremkommer av retningslinjene, at det som hovedregel er den straffedømte som skal gi barn informasjon, at de skriftlig skal redegjøre for hva barnet har uttalt, samt signere på at informasjon er gitt. Kriminalomsorgen skal sikre at informasjon er gitt, og kan be om at barn deltar på egnethetsvurderingen, eller legge til rette for samtaler med barn alene med representanter fra Kriminalomsorgen, der det er nødvendig for å sikre at barn er informert og gitt rett til å uttale seg.

Kriminalomsorgsdirektoratet (u.å) har gitt ut informasjonsheftene «Martins pappa har fotlenke» og «Å gi informasjon til barn om straffegjennomføring med elektronisk kontroll». Innholdet i disse heftene vil benevnes i drøftingskapittelet.

3.2 Barneperspektivet og barnets beste

Husker du hvordan det var å være barn? Jeg stiller spørsmålet fordi det i litteraturgjennomgangen var noe jeg undret over selv. Kan jeg fullt ut huske hva som opptok meg som barn, hvilke spørsmål jeg hadde, eller hva jeg var redd for? Selv er jeg i beste fall usikker, og det er spørsmål som sikkert gir individuelle svar.

Barneforskeren Per Olav Tiller forklarer barneperspektivet slik: «Med barneperspektivet tenker jeg først og fremst helt konkret på hvordan verden ser ut for barn. Det er dette som barn ser, hører, opplever og kjenner som deres virkelighet» (Tiller 1991:72, sitert i Strandbu, 2007). I et slikt perspektiv står barnets egne opplevelser sentralt. Nettopp fordi vi som voksne har glemt, eller i beste fall husker fragmenter av sannheten, må vi søke å forstå hvordan barns virkelighetsforståelse av verden er (Tiller, 2000, s. 173). Han påpeker også det problematiske ved å tolke barns opplevelser i fortid og nåtid. Dersom vi tolker barns opplevelser sett i lys av egen fortid, er det med et annet erfaringsgrunnlag enn om vi tolker det i nåtid. Tiller (2000, s. 174) viser i denne forbindelse til historien om “Keiserens nye klær”, hvor profeten Pauli beklager: “Da tenkte jeg som et barn, talte som et barn”. Tiller trekker dermed slutningen om at voksne har et annet perspektiv enn barn, og at barn kan være en upålitelig observatør.

Hake (1999, s. 194) utvider barneperspektivet til et aktørperspektiv, altså viten om barn sett med voksnes øyne og deres vurderinger. Drotner (1997, sitert i Hake 1999, s. 195) beskriver betydningen av “det vitenskapelige dobbeltblikk”. Nemlig at man både søker barnets “innenfra og ut blikk” sett med barnets virkelighetsforståelse, og den voksnes “utenfra og inn blikk”, sett med voksne øyne. Dette er viktig for oppgavens relevans i forhold til hvordan vi vektlegger barneperspektivet.

Å ta et barneperspektiv må ses i sammenheng med å ta hensyn til barnets beste. Historisk sett har synet på barnets beste forandret seg, hvor det gjennom 1900-tallet har vært en utvikling i samfunnets syn på barn. Forenklet kan det oppsummeres med at vi har beveget oss fra en forståelse av at barn trenger beskyttelse i en farlig verden, hvor voksne må gi denne beskyttelsen, til mer inkluderende, hvor barnet har fått status som et selvstendig vesen som kan uttrykke egne meninger (Strandbu, 2007).

Til tross for lovendringer som skal bidra til å sikre barns medvirkning, viser forskning at gamle forståelsesmåter av barns beste, henger igjen i forvaltningen av norsk rett. Brottveit (2007, henvist i Brottveit, 2013) viser til at barnevernsarbeidere henviser til egne vurderinger om barnet, som ikke er basert på opplysninger fra barnet selv, når de bruker barneperspektivet i saksbehandlingen. Voksne vet best hva som er barnets beste, og i forvaltningen brukes voksenord for å poengtere barnets beste (Skauge, 2010, s. 98).

Masteroppgaven til Skauge (2010) drøfter i hvilken grad endringer i barnevernloven, har endret synet på barn som objekt, og om lovendringen har endret praksis i norsk barnevern. Hake (1999, s. 193) beskriver dette gjennom hvordan forskere må søke å forstå barn som subjekter og aktører i eget miljø fremfor objekter, mens Eide (2020, s. 131) påpeker at forvaltningen må involvere barnet ved å gi det den aktørstatusen enhver har i egen sak, ene og alene i kraft av å være menneske. Mattsson (2008, s. 57) beskriver i sin rapport, barn som subjekter og aktører i eget liv, gjennom delaktighet i beslutninger som vedrører dem. Gräfe (2022) beskriver i sin forskningsartikkel, at gamle forståelsesmåter av barns beste henger igjen i forvaltningen, gjennom et voksenperspektiv på barnet. Hun viser, i et motsetningsforhold til dette, til at et omsorgs- og delaktighetsperspektiv ivaretar barns kompetanse, og at forvaltningen i større grad bør ta hensyn til dette.

Eide (2020, s. 122) utforsker sammenhengen mellom barnets beste og barnets egne synspunkter i barnevernet. Hun viser til at barnets beste må forstås i sammenheng med andre prinsipper, og viser til «verditriangelet barnets beste, det biologiske prinsipp og lavest mulig inngrepsnivå» (Skivenes, 2002, gjengitt i Eide, 2020, s. 131). Hun påpeker hvordan disse prinsippene kan stå i et spenningsforhold til hverandre. Med «det biologiske prinsipp» menes at barn i utgangspunktet hører sammen med sine biologiske foreldre (Holgensen, 2013, s. 177), og at biologiske bånd mellom mennesker må tilkjennes verdi (Eide, 2020, s. 131). Med «lavest mulig inngrepsnivå» forstår jeg at inngrep i barns liv bør stå i forhold til barnets behov.

3.3 Tilknytningsteori

John Bowlby (1907-1990) regnes som tilknytningsteoriens opphavsmann, og var en engelsk barnepsykiater og psykoanalytiker (Broberg mfl., 2010, s. 16). Hans nøkkeltanke var: «begrepet tilknytning refererer til et vedvarende bånd til en spesifikk person som barnet søker til når det føler seg sårbart og trenger beskyttelse» (Holte mfl., 2000, s. 48). Bowlby forsket på barns reaksjonsmønster når de ble skilt fra sine omsorgspersoner. Spesielt hans forskning fra 1950-tallet på barn som ble forlatt på sykehus, fordi foreldre ble fortalt at barna ble urolige når de forlot dem, var banebrytende og endret praksis. Han fant at barns vrede og fortvilelse når de ble forlatt, var et sunnhetstegn (Broberg mfl, 2010, s. 17; Møhl, 2003).

Mary D. Salter Ainsworth (1913-1999) forsket videre på Bowlbys teori. Hun beskrev hva som skjer når et barn mangler trygghet i familien, og hvordan dette begrenser individet (Broberg mfl., 2010, s. 17-19). Ainsworth gjennomførte en studie av barn som forlattes av sine mødre, blir forent med en ukjent person, for deretter å bli gjenforent med sin mor. Ut fra barnas reaksjonsmønster, kunne hun trekke paralleller til samspillet mellom tilknytning og omsorg. Samspillet innebefatter forelderens/omsorgspersonens villighet og evne til å støtte barnets behov med beskyttelse, trøst og trygghet i utsatte situasjoner.

Et annet aspekt er barns motstandsdyktighet i sårbare situasjoner. Flaaten og Myrvoll (2006, gjengitt i Eide og Rohde, 2009, s. 30) beskriver barns motstandsdyktighet som resiliens og mestring. Hvordan barn håndterer informasjon, og i hvilken grad informasjon kan gjøre barn mer motstandsdyktig, blir drøftet i neste kapittel.

Det straffende elementet i en straffegjennomføring kan ha innvirkning på hvordan barn opplever en straffegjennomføring med EK. Straff som et onde (Christie, 1982, sitert i Hammerlin, 2021, s. 66), vil senere i oppgaven bli drøftet mot hensynet til barnets beste. Jeg vil ikke utdype dette nærmere, utover en erkjennelse av at frihetsberøvelse er en straff.

4. Drøfting

I dette kapittelet vil jeg drøfte problemstillingen, sett i lys av gjennomgått litteratur, relevant forskning og praksiseksempler. Først om EK er til barnets beste. Deretter om praktisering av informasjonsplikt og barns uttalelsesrett ivaretar barns beste og barneperspektivet.

4.1 Hensynet til barnets beste

4.1.1 Elektronisk kontroll eller fengsel?

Dersom verditriangelet barnets beste, det biologiske prinsipp og lavest mulig inngrepsnivå (Eide, 2020) legges til grunn, kan det hevdes at EK oppfyller disse prinsippene i større grad, enn en straffegjennomføring i fengsel vil gjøre. I så fall kan straffegjennomføringsformen i seg selv hevdes å være til barnets beste. Herunder at dette fremmer det biologiske prinsipp ved at barnet får være med sin biologiske forelder, og at det virker mindre inngripende for barnet, jf. lavest mulig inngrepsnivå, enn hva en fengsling vil gjøre. Sammenliknet med barnevernssaker, hvor disse tre prinsippene kan stå i et spenningsforhold til hverandre (Eide, 2020), kan det i et slikt perspektiv hevdes det motsatte ved EK. Nemlig at prinsippene harmoniserer med hverandre, fordi EK oppleves som bedre enn fengsel. I studier er samvær med egne barn, noe av det som trekkes frem som positivt med EK. Nellis (2015) oppsummerer hvordan EK oppleves som et mindre onde enn fengsel, og at en åpenbar fordel er blant annet kontakt med familien. Beyens (1996, s. 484) påpeker fordelene med at den domfelte ikke fjernes fra sin familie. King og Gibbs (2003) uttaler at den domfelte er fornøyd med å få mer tid med barna. Olkiewicz (2004) skriver i sin evaluering, om hvordan barn er glade for å få forelderen hjem til EK, etter de har vært fengslet.

Straffegjennomføring med EK i Norge skiller seg fra flere andre land, når det gjelder personlig oppfølging og individuell tilrettelegging. Straffen skal ta hensyn til et prinsipp om normalitet, et humant menneskesyn og likebehandling (Øster og Rokkan, 2018). Videre beskrives EK som positivt for å opprettholde sine sosiale og familiære forpliktelser, og at familien er en viktig grunn til å søke om EK (Rasmussen mfl., 2016; Rokkan, 2012, s. 27; Øster og Rokkan, 2018). Ophus (2018) viser til en respondent, som uttalte at familien hadde gått i oppløsning, dersom han måtte sone straffen i fengsel. Ved lovendring til straffegjennomføringsloven § 16 (2020), som også innebar en utvidelse av gjennomføringsformen, ble det fremstilt som positivt for familien at den domfelte kunne sone straffen hjemme. FFP (2018) uttrykte i sitt hørings svar at EK er langt mindre inngripende i familiens liv enn fengsel.

Til tross for at EK i Norge skiller seg fra flere andre land, viser forskningen mange av de samme resultatene, nemlig at familier og barn er tilfredse med at den straffedømte gis anledning til å sone straffen hjemme, uavhengig av innholdet i straffen.

4.1.2 Elektronisk kontroll er bra, men..

Til tross for positive beskrivelser, er det også studier som påpeker negative effekter for pårørende og barn ved gjennomføring av straff med EK. Huckelsby mfl. (2021) viser til at straffegjennomføringen kan føles belastende, også for samboende, ved eksempelvis uanmeldte hjemmekontroller, eller at det føles inngripende at ansatte skal inn i alle rom i huset. Staples (2005) poengterer at straffen påvirker familien ved at telefonen ringer om natten, at det er vanskelig å unngå at straffen går utover barn i forhold til stressende tidsskjemaer, og at EK virker forstyrrende på familielivet. King og Gibbs (2003) viser til at noen beskrev barna som fengslede også, fordi forelderen ikke kunne følge de utendørs. Olkiewicz (2004) viser til at en respondent, som var samboende til en straffedømt, hevdet at vedkommende også følte seg straffet. Videre at hjemmekontroller føltes som et uromoment i hverdagen, og et fåtall av respondentene uttrykte at det hadde vært bedre for familien at den dømte sonet ferdig straffen i fengsel.

I Norge er det antydninger til samme resultater i forskningen. Rasmussen mfl. (2016, s. 50) viser til at domfelte opplever at de får lite fritid til oppfølging av barn. Rokkan (2012) viser til at planlegging av utetid blir vanskeligere, når det innebærer at andre må planlegge sin fritid. Lekve (2021) viser til at noen beskrev hjemmet som et fengsel.

Både norske og utenlandske forskningsresultater er sammenliknbare med dagens praksisutførelse. Uanmeldte hjemmekontroller gjennomføres ved at Kriminalomsorgen kommer til familiens hjem. Oppstartsmøter gjennomføres ved at Kriminalomsorgen blant annet bistår den domfelte, ved å gå igjennom huset for å måle opp sonen den domfelte kan oppholde seg i. Det betyr at familien kan oppleve en inngripen i familiens privatliv. Kriminalomsorgen kan komme til alle døgnets tider, og den domfelte forplikter seg til å følge tider oppgitt i aktivitetsskjemaet. Dette kan medføre stressende situasjoner, også for barn i husstanden.

Et praksiseksempel på dette er en domfelt som til stadighet ringte Kriminalomsorgens vakttelefon, fordi han ikke rakk inn til tiden. Han var den eneste i familien med førerkort, og barna var avhengige av at han transporterte dem til fritidsaktiviteter. Han måtte planlegge

utgangene nøye, og det var ikke sjeldent at han glemte en aktivitet. Dette medførte ofte stressende situasjoner, ikke bare for den domfelte, men også for barna.

EK innebærer mer innetid i boligen, enn hva kanskje mange er vant med. For noen barn kan dette medføre at de også blir sittende mer inne, fordi de ikke har noen til å følge seg utendørs. Spesielt eneforsørgere kan føle denne belastningen, og praksiseksempler viser at flere sliter med dårlig samvittighet overfor barn rundt dette. I et slikt perspektiv, kan det hevdes at straffegjennomføringsformen inkluderer barn på en annen måte enn fengsel, og at det kan være i strid med hensynet til barnets beste.

4.1.3 Boforhold og familiære forhold

Innledningsvis nevnte jeg uttalelsen til daværende justisminister Odd Einar Dørum (2002) om skepsisen til å omgjøre norske hjem til fengsler. Rokkan (2018) viser til at boforhold kan påvirke det straffende elementet av gjennomføringen. Noen hjem egner seg bedre for straffegjennomføring med EK enn andre. Til tross for at undersøkelsen ikke innebefattet domfelte som hadde barn i gjennomføringsperioden, kan det antas at boforhold også påvirker barns opplevelser av straffegjennomføringen. For eksempel var jeg saksbehandler for en domfelt som hadde flere små barn. Han hadde til vanlig delt omsorg, og bodde i en liten leilighet uten tilgang til noe uteområde. Han uttrykte at boligen var såpass lite egnet til å oppholde seg i over tid, at han valgte å la barna bo fast hos sin mor i gjennomføringstiden. Dette påvirket også naturlig nok barna, ettersom de fikk mindre tid med sin far.

Videre viser studier ulike retninger på i hvilken grad familiære forhold påvirker straffegjennomføringen for den domfelte. Hvordan de familiære båndene var før straffegjennomføringen, har innvirkning på hvordan forholdet til samboende er under gjennomføringen (Hucklesby, 2009; King & Gibbs, 2003). Studien til Hucklesby (2009) viser at dersom familien bidro som en støttespiller under straffegjennomføringen, var det enklere for den domfelte å overholde vilkårene. I motsatt fall var familien en direkte årsak til brudd, ved for eksempel at domfelte følte press til å delta på sosiale aktiviteter med familien, og valgte å bryte vilkårene. Nellis (2015, s. 35) viser til at påtvungen nærhet, ved at den domfelte må tilbringe mye tid i hjemmet, kan være uheldig dersom de relasjonelle familieforholdene var dårlige i utgangspunktet. I motsatt fall viser Beyens (1996, s. 487) til at samboende og barn kan være en positiv bidragsyter mot brudd på vilkår. Disse studiene viser at barn blir berørt at straffegjennomføring med EK, fordi den daglige rytmen i familien blir påvirket. De

viser også at familien kan ha en direkte innvirkning på den domfeltes evne og vilje, til å overholde vilkårene.

4.1.4 Elektronisk kontroll til barnets beste?

Med denne viten, er det interessant å drøfte i hvilken grad EK kan hevdes å være til barnets beste, i enhver sammenheng. I et barneperspektiv kan det være legitimt å spørre om et barn fullt ut kan ta innover seg straffens begrensninger. Når Kriminalomsorgen skal vurdere barnets beste i beslutningstaking, blir det dermed relevant å trekke inn barneperspektivet. Dersom definisjonen til Tiller (2000) av barneperspektivet legges til grunn, innebærer det at ansatte må klare å se verden fra barnets ståsted. I et slikt perspektiv kan det stilles spørsmål ved om Kriminalomsorgens ansatte innehar nok kompetanse til å fullt ut klare å vurdere hva som er til barnets beste. Det kan i første tankerekke virke som at et aktørperspektiv (Hake, 1999), er et mer dekkende perspektiv for hvordan ansatte forholder seg til barnets beste i denne sammenheng. Dersom ansatte håndterer både et «innenfra og ut blikk» sett fra et barns perspektiv, samtidig som et «utenfra og inn blikk» med et voksent barneperspektiv, er det lettere å se for seg at riktige beslutninger tas.

Som et praksiseksempel på dette hadde en far med sitt barn til samtale hos meg. Faren var opptatt av det praktiske rundt aktivitetsskjemaet, og han slet med å fordele permisjonen slik at han fikk tid til alt han skulle. Samtalen fant sted like før helgen, og jeg henvendte meg til barnet, og spurte om de hadde lagt noen spesielle planer for helgen. Det visste han ikke helt, men regnet med at det sikkert ble en del «gaming», siden de uansett måtte være hjemme. Sett fra barnets perspektiv, hadde han allerede funnet seg til rette med at det ikke kom til å skje noe spesielt den helgen. I samtaler med barnevernstjenesten forut for straffegjennomføringen, var jeg gjort oppmerksom på at de ønsket at faren skulle være mer aktiv med barnet. Jeg spurte derfor barnet hva han kunne tenke seg å gjøre, hvis han fikk velge. Barnet svarte at han kunne ønske de kunne gå på tur og grille bål. Sett med et aktørperspektiv (Hake, 1999) i en slik samtale, vil det være lettere å ta riktige beslutninger, fordi det er flere faktorer som fører frem til beslutningen. Nettopp fordi barnet ytret ønske om båltur, og uttalelser fra barnevernet støttet forslaget, var det enklere å ta beslutningen om å tilby en ekstra utgang i helgen, til barnets beste.

Rokkan (2018) påpeker at ingen av respondentene i hans undersøkelse, var spesielt forberedt på hva som møtte dem når de startet soningsforløpet. Dette kan tolkes dithen at de blir fastlåst i et mønster når straffen starter, som de må innfinne seg med. Hvordan dette mønsteret er, i

forhold til hvordan det vanligvis er, er mest sannsynlig høyst vilkårlig. I et slikt perspektiv kan det stilles spørsmål ved om straffegjennomføringen i større grad bør ta hensyn til den enkeltes behov. I forhold til barns beste, kan det hevdes at Kriminalomsorgen i større grad bør tilrettelegge straffen, slik at det i minst mulig grad straffer samboende barn.

Barnets beste kan, i en slik sammenheng, også drøftes i lys av det straffende elementet i en straffegjennomføring. Med utgangspunkt i at straffen oppleves som et onde (Christie, 1982, sitert i Hammerlin, 2021, s. 66), kan det være utfordrende å ta hensyn til barnets beste. Når straffen er frihetsberøvelse, er det nettopp dette som begrenser barn i daglige aktiviteter.

Dersom Kriminalomsorgen skal tilrettelegge straffen slik at barn blir minst mulig skadelidende, vil god informasjon om gjennomføringen være avgjørende. Dette fører meg over til neste kapittel.

4.2 Kriminalomsorgens informasjonsplikt

4.2.1 Å gi informasjon

I et tilknytningsperspektiv (Bowlby og Ainsworth, gjengitt i Broberg mfl., 2010, s. 17-19), kan det være utfordrende for foreldre å gi barn informasjon. Hva skjer med en relasjon, når omsorgspersonen gir informasjon om noe som kan føles sårt, vanskelig og skambelagt? På den annen side kan det hevdes at åpenhet i en relasjon er viktig. FFP (2021, s. 7) poengterer viktigheten av dette. Hvis et barn ikke blir fortalt sannheten, kan det føle seg sviktet, og få problemer med å stole på sine omgivelser. I tilfeller hvor det er omsorgspersonen som skal gjennomføre straff, kan både livssituasjonen og de relasjonelle forhold i familien, ha betydning for kvaliteten på informasjonen som gis.

Retningslinjene viser til brosjyren *Martins pappa har fotlenke* (KDI, u.å), og at denne kan være et skriftlig supplement til formålet. Denne kan gi foresatte et godt innblikk i hvorfor det er viktig å informere barn. Den tar for seg hva hemmeligholdelse kan føre til for barnet, og i motsatt fall hvordan informasjon og åpenhet fører til en bedre hverdag for barnet. Brosjyren er også utformet på en måte som et barn selv kan lese, ved at den bruker enkle ord, samtidig som den har et viktig budskap. I praksis opplever jeg at brosjyren er et nyttig verktøy, både for at foresatte skal forstå hvorfor informasjon skal gis, men også som et verktøy for foresatte i samtalen med barnet. Stadig opplever jeg, etter foreldre har lest brosjyren, at de reflekterer over innholdet, og erkjenner en forståelse av hvorfor informasjon bør gis.

Heftet *Å gi informasjon til barn om straffegjennomføring med elektronisk kontroll* (KDI, u.å) er en henvisning til lovverk om hvorfor informasjon skal gis, og hva som kan være hensiktsmessig å tenke på i en samtale med barn om straffegjennomføring med EK. Den kan virke som et supplement til *Martins pappa har fotlenke*, men i skrivende stund har jeg ikke benyttet den i praksis, og har derfor ingen erfaring eller praksiseksempler å vise til.

Slike hjelpemidler er viktige, fordi de kan bidra til en felles forståelse for hvorfor informasjon til barn er viktig. Men dersom Kriminalomsorgen ikke lykkes i denne kommunikasjonen, skal det sikres at informasjon er gitt, jf. gjeldende praksis. Dette fører meg over til neste underkapittel.

4.2.2 Når kriminalomsorgens ansatte gir barn informasjon

I et tilknytningsspektiv kan det være problematisk for Kriminalomsorgen å gi informasjon til barn om EK.

For det første får omsorgspersonen en mindre rolle, eller i verste fall, ingen rolle i det hele tatt, når informasjon gis. Med utgangspunkt i Bowlbys tilknytningsteori (Broberg mfl., 2010), og hans betraktninger av barn som reagerer på adskillelse fra sine omsorgspersoner, kan det i denne forbindelse stilles spørsmål ved om ansatte fra Kriminalomsorgen i det hele tatt bør prate med barn alene. I denne forbindelse kan det hevdes at det er en selvmotsigelse i retningslinjene. På den ene siden skal omsorgspersonen gi informasjon fordi det er tryggest for barnet, mens på den annen side skal Kriminalomsorgen sikre at informasjon er gitt.

For det andre er det en relasjonell utfordring ved at Kriminalomsorgen prater med barn. Jeg vil hevde at nær alle situasjoner hvor Kriminalomsorgen møter barn i forbindelse med søknad om EK, er i barnas første møte med Kriminalomsorgen. Eide og Røhde (2009, s. 26) hevder at profesjonell nærhet ikke eksisterer. Videre peker de på viktigheten av en god relasjon i samtaler med barn, og at samtalen må bære preg av trygghet, frihet og en avslappet atmosfære (s. 49). Til tross for at dette omhandler samtaleteknikker med barn i et behandlende perspektiv, kan det trekkes paralleller til en samtale med barn om straffegjennomføring med EK. Poenget her er at Kriminalomsorgen ikke har en relasjon til barnet fra før, og at det kan være vanskelig å sikre at samtalen skjer i trygge rammer for barnet.

Allikevel har jeg i praksis, stort sett gode erfaringer når det omhandler samtaler med barn direkte. Eksempelvis var et barn til stede under en egnethetsvurdering. Domfelte hadde valgt å være åpen om straffen fra starten, og det var helt naturlig for dem at barnet fikk være til stede.

Barnet befant seg litt i ytterkant av samtalen, og holdt på med egne ting i en annen sofagruppe, men det var tydelig at barnet lyttet til alt som ble formidlet. Når hun ble spurt om det var noe spesielt hun lurte på, hadde hun noen enkle spørsmål, men utover det virket hun avslappet og rolig i forhold til at Kriminalomsorgen var på besøk. Slike besøk, hvor barna er inkludert, har jeg mange gode eksempler på, og det gir en bekreftelse på at det allikevel ikke virker så skremmende for barn, som beskrevet innledningsvis.

4.2.3 utfordringer med informasjonsplikten

Til tross for gode argumenter for å gi barn informasjon om straffegjennomføringen, kan det hevdes at det finnes negative konsekvenser ved å gi informasjon. Barn som pårørende får med seg endringer i hverdagen (Bergem, 2018, s. 18), og barn ønsker seg gjerne mer informasjon enn foreldrene tror (s. 35). I et slikt barneperspektiv er det enkelt å trekke konklusjonen om at barn skal ha informasjon, uansett. Men ved å gi informasjon, blir også barnet en del av en potensiell hemmelighet, og dette er problematisert i høringsuttalelsen til Østfold friomsorgskontor og Ravneberget fengsel (2018).

Hemmeligholdelse kan forsterke skam- og skyldfølelse hos barnet (Bergem, 2018, s. 127), og studier viser at pårørende eksempelvis er redde for hva naboer finner ut av om straffegjennomføringen (Hucklesby mfl., 2021). I et slikt perspektiv, må det stilles spørsmål ved hva informasjonen utsetter barnet for. Dersom informasjonen medfører at barnet må hemmeligholde straffegjennomføringen for andre, er det nærliggende å tro at det kan være en ekstra belastning for barnet.

Eksempelvis kan det trekkes paralleller til de utfordringer barn har, når en forelder skal sone straff i fengsel. Hemmeligholdelse overfor skole, fritidsaktiviteter og venner kan være belastende for barn å bære. FFP (2021) viser til egen undersøkelse fra 2007, at 43 prosent av pårørende til fengslede velger å holde en fengsling skjult for noen av sine nærmeste. FFP råder foreldre til at barn ikke bør pålegges å hemmeligholde en fengsling, dersom barnet ønsker å informere andre. Videre at omgivelser, som barnehageansatte eller lærere, kan være gode støttespillere for barn (FFP, 2021, s. 70).

Allikevel kan det være stigmatiserende og skambelagt for barn å fortelle sine omgivelser om en straffegjennomføring, og FFPs undersøkelse (2021) viser at 70 prosent av barna var triste og lei seg grunnet fengslingen, mens 16 prosent hadde utviklet angstsymptomer. Mange barn viste adferd som var forenelig med opplevde krisesituasjoner, og 44 prosent hadde utviklet en dårligere helsetilstand (s. 70). Smith (2015, s. 9) viser til en svensk studie som uttrykker noe

av det samme, nemlig at barn opplevde stigmaet ved fengsling, og at dette påvirket deres psykiske helse.

Til tross for at disse undersøkelsene er innrettet mot barn av fengslede, kan det hevdes at en straffegjennomføring med EK kan medføre noen av de samme følelser hos barn. Savn etter forelderen som er borte er ikke til stede i samme grad, men stigmaet og skamfølelsen over at en forelder skal gjennomføre straff kan antas å være til stede. Forskning viser at en av fordelene med EK, er at det er lettere å holde straffen skjult for sine omgivelser (Rasmussen mfl., 2016; Ophus, 2018). Dette står i kontrast til barnets beste ved at hemmeligholdelse kan forsterke skamfølelsen.

Retningslinjene gir ikke føringer for at barnets andre forelder, ved eksempelvis delt omsorg, skal gis informasjon. Dette viser seg til tider problematisk, og praksiseksempler viser at dette tidvis kan skape stor harme hos den andre forelderen. Ved en anledning opplevde en kollega at den andre forelderen ringte, og var svært frustrert over at vedkommende ikke var informert om straffegjennomføringen, men hadde fått kjennskap til det gjennom barnet. Vedkommende mente for det første at den domfelte burde informert om straffegjennomføringen, men ettersom det ikke var gjort, mente vedkommende det burde være Kriminalomsorgens plikt å informere. Når Kriminalomsorgen ikke kan bekrefte om det foregår straffegjennomføring der barnet bor deler av tiden, oppleves det problematisk. Det er nærliggende å tenke at jo større konfliktnivå det er mellom foreldrene, jo større er risikoen for at barnet blir satt i en lojalitetskonflikt, dersom en av de foresatte ikke får informasjon.

Begrensning i bevegelsesfriheten fremheves som noe som kan påvirke barn ved EK (FFP, 2021, s. 42). Retningslinjer til straffegjennomføringsloven § 16a (2021) viser til at informasjonen skal inneholde hva straffegjennomføringen kan innebære for barnets hverdag. Herunder foresattes reduserte muligheter til å delta på aktiviteter, besøk i hjemmet, og at det kan være hensiktsmessig at barnet får se utstyret som benyttes under gjennomføringen.

Heftet *Å gi informasjon til barn om straffegjennomføring med elektronisk kontroll* (KDI, u.å.), viser til at barn har rett til å få informasjon om hvordan EK fungerer, og at god informasjon kan medføre at straffen oppleves mindre belastende for barnet. Videre at «barn trenger å forstå den virkeligheten de har rundt seg», og at «sannhet og åpenhet skaper trygghet selv om sannheten er vond». FFP (2021) viser tilsvarende til at barn skal få informasjon om hvordan straffegjennomføringen vil påvirke familien, og at Kriminalomsorgen kommer på uanmeldte hjemmebesøk. Dette betyr at barn må få nok informasjon til å danne seg et bilde av hvordan

straffegjennomføringen vil forløpe. Eide og Rohde (2009, s. 204) beskriver hvordan barn kan bli mer resiliente dersom de får nok informasjon. Dette forstår jeg som at barn blir mer motstandsdyktige til å takle hverdagen, når de får informasjon.

Bergem (2018, s. 127) viser til at fantasier og forestillinger hos barn rundt et lovbrudd, i verste fall kan være verre enn virkeligheten. Videre at barn trenger nok informasjon til å skape en sammenheng i det som skjer, og nok informasjon til å mestre sin egen hverdag (s. 128). I mange tilfeller opplever jeg at den som skal gjennomføre straff, ikke har informert noen av sine nærmeste. Ofte opplever jeg at de voksne er informert, men ikke barna.

Eksempelvis gjennomførte jeg en egnethetsvurdering i et hjem, hvor møtet var lagt til et tidspunkt hvor barna var på skolen. Domfelte var ikke nødvendigvis uvillige til å informere barna, men manglet kunnskap om hvordan det skulle gjøres. Vedkommende søkte veiledning. Som saksbehandler føler jeg på en mangel i eget kunnskapsnivå, når det gjelder samtaler med barn spesielt. I litteraturgjennomgangen har det derfor vært et mål å øke eget kunnskapsnivå. Eide og Rohde (2009) beskriver ulike samtaleteknikker og metoder for samtaler med barn, og denne delen av mitt pensumbidrag forsterker min følelse av utilstrekkelighet. Jeg forstår at disse metodene vil kreve et stort kompetanseløft blant Kriminalomsorgens ansatte.

På den annen side beskriver forfatterne familien, hjemmemiljøet, fritidsarenaen og skolen som de viktigste ressursene i et barns liv. Disse er barnets viktigste omsorgspersoner og endringsagenter (Eide og Rohde, 2009, s. 23). I et slikt perspektiv blir det riktig at det er den som skal gjennomføre straff, som gir informasjonen. God og riktig informasjon er viktig, men også vanskelig.

Eksempelvis deltok jeg på en egnethetsvurdering hvor den som skulle gjennomføre straff, bodde sammen med mindre søsken, foreldre og en bestefar. Det første som slo meg i møtet, var at denne familien hadde et annet kulturelt syn på hva barn bør få informasjon om. Foreldrene var opptatte av at de mindre barna verken hadde godt av, eller trengte å vite noe om straffegjennomføringen. Bestefaren kom innom for å signere samtykkeskjemaet, men unngikk blikkontakt, og hadde et kroppsspråk som viste at han helst ikke ønsket at vi var der. Den unge gutten som skulle gjennomføre straff, ble på en måte en statist i sitt eget hjem, og hele møtet ble preget av disse følelsene. Poenget med dette er at ulike hjem krever ulik tilpasning, og at omsorgspersoner og Kriminalomsorgen må samarbeide om god informasjon til barn.

4.3 Barns uttalellesrett

I det videre vil jeg drøfte i hvilken grad gjeldende praksis bidrar til å sikre barns uttalellesrett, gjennom hvordan tilknytningsteori og barneperspektivet kommer til anvendelse. Deretter hva dette har å si for hensynet til barnets beste.

4.3.1 Praktisering i lys av tilknytningsteori

Når det legges til grunn at Kriminalomsorgen skal sikre at barn er gitt uttalellesrett, er praksis problematisk. Til tross for at den domfelte må signere et skjema, som blant annet skal inneholde barnets uttalelse, vil jeg hevde at ansatte stort sett aldri kan vite helt sikkert at forelderen har pratet med barnet. Til sammenlikning krever samtykke fra samboere over 18 år, at Kriminalomsorgens ansatte prater direkte med samboende, og dermed sikrer at samtykke er gitt. Brottveit (2013, s. 22) beskriver hvordan det i saksbehandlingen i barnevernet er lettere å behandle barn som saksobjekter, i tilfeller hvor meldinger til barnevernet behandles uten at saksbehandleren selv har møtt barnet. Dette er overførbart til saksbehandling ved EK.

Praksiseksempler gir meg bekreftelse på at flere straffegjennomføringer med EK, skjer uten at ansatte fra Kriminalomsorgen har møtt den domfeltes barn fysisk i gjennomføringsperioden. Dersom det legges til grunn at barn skal få mulighet til å uttale seg i kjente og trygge omgivelser (Eide og Rohde, 2009, s. 23), er omsorgspersonen den best egnede til å innhente barnets uttalelse. I et slikt perspektiv trenger det ikke å være avgjørende at Kriminalomsorgen møter barn fysisk.

I et tilknytningperspektiv (Bowlby, gjengitt i Broberg mfl., 2010) kan det føles tryggere at omsorgspersonen innhenter barnets uttalelse. I motsatt fall, dersom Kriminalomsorgens ansatte skal høre barnets uttalelse ansikt til ansikt, kan det i et slikt perspektiv hevdes at barnet kan føle situasjonen som utrygg. Eksempelvis opplever jeg, der barn er til stede ved en egnethetsvurdering, ofte at barna er spente på hvem Kriminalomsorgen er. Smith (2015, s. 9) viser til hvordan barn kan oppleve traumatiske situasjoner i forbindelse med en fengsling der politiet pågriper en gjerningsperson som også er en forelder. I en slik kontekst må Kriminalomsorgen ta innover seg hvordan verden kan se ut fra et barns perspektiv (Tiller 1991:72, i Strandbu, 2007), og at det eksempelvis kan være vanskelig for barn å forstå forskjellen mellom politiet og Kriminalomsorgen. Dette kan være noe barn gruer seg til før møtet, og det kan være vanskelig å vite sikkert hva barnet ser for seg av scenarioer.

I de tilfeller hvor barna deltar på en egnethetsvurdering, opplever jeg i praksis at barna er spente i starten, men at de raskt slår seg til ro med at ansatte fra Kriminalomsorgen ikke er farlige. Eksempler på spørsmål kan være «kommer politiet?», eller «hvordan ser fotlenken ut?». Dette illustrerer viktigheten av at Kriminalomsorgen bør ivareta barneperspektivet, men også skape trygge rammer gjennom vurderinger i et tilknytningsperspektiv. Dette fører meg videre til hvordan EK kan oppleves fra et barns perspektiv, og hvordan Kriminalomsorgen kan sikre at barn opplever trygghet.

4.3.2 Uttalelsesrett i et barneperspektiv

I barnets perspektiv kan det, ut fra eksemplene over, hevdes at det er bedre at barna får hilse på Kriminalomsorgens ansatte. Dette har jeg et godt eksempel på fra en fortvilet mor. Hun hadde innledningsvis gitt sitt barn informasjon, og barnet hadde uttalt at hen ønsket at moren skulle sone straffen hjemme. Domfelte fikk sin søknad innvilget, og startet soningen. Etter oppstart, startet barnet å stille spørsmål, spesielt om hvem de ansatte var. Etter et møte domfelte hadde med meg, måtte hun gi barnet detaljert informasjon om hvem jeg var, hvordan jeg så ut, om jeg hadde på uniform, og hvis ikke, hva hadde jeg på meg da? Domfelte uttalte at det beste for barnet var at hun fikk bli med å hilse på, fordi hun hadde mange spørsmål. Selv om hun forsøkte å trygge barnet om at det ikke var noe skummelt, klarte ikke barnet å slå seg til ro med svarene. Barnet var redd for at moren skulle gjøre noe galt, eller komme for sent, slik at hun måtte i fengsel.

Dette er et eksempel på at barn trenger trygghet i en sårbar situasjon. Eide og Rohde (2009, s. 204) beskriver hvordan barn kan bli mer resiliente dersom de får tilstrekkelig informasjon. I eksempelet over forstår jeg dette som at barnet vil være mer motstandsdyktig i situasjoner hvor det i motsatt fall fører til en utrygghet for barnet. Dersom barnet får uttale seg, og stilt spørsmål direkte til Kriminalomsorgens ansatte, vil barnet ha nok informasjon om situasjonen til å danne seg sitt eget synspunkt.

Norge har blitt kritisert av FNs internasjonale barnekomité, som uttrykker at barn ikke skal bli hørt kun for syns skyld (Skauge, 2010, s. 20). Myndighetene legger føringer for forvaltningen, men det fungerer som regel dårlig i praksis (Strandbu, 2007, henvist i Skauge, 2010, s. 23). Dersom vi legger til grunn at barn blir mer resiliente (Eide og Rohde, 2009, s. 204) ved å få informasjon direkte fra Kriminalomsorgens ansatte, som beskrevet i forrige avsnitt, kan det i motsatt fall hevdes at barn kan oppleve Kriminalomsorgen som noe fjernt og skummelt. I et slikt perspektiv er jeg usikker på om praksis samsvarer med intensjonen om en reell

uttalelsesrett, dersom skjemaet som skal uttrykke barnets mening kun blir fylt ut fordi det er et krav.

Barnevernet lar være å inkludere barna, fordi saksbehandlere er trygge på egne vurderinger (Haarberg Aas, 2009; Vis, 2004, sitert i Skauge, 2010, s. 18; Brottveit, 2013). Dette utfordrer barnets eget perspektiv, i saker hvor kommunikasjonen foregår gjennom den domfelte. For det første blir barnets uttalelse gjengitt av den domfelte, noe som kan medføre en større grad av aktørperspektiv (Hake, 1999). Dette trenger ikke å være problematisk i seg selv, men dersom barnet uttaler seg på en måte som taler imot innvilgelse av EK, kan det være berettiget å stille spørsmål ved om den som skal gjennomføre straff, vil gjengi barnets uttalelse i tråd med barnets interesse. For det andre skal Kriminalomsorgens ansatte vurdere uttalelsen, ut fra hva domfelte har skrevet. I et slikt perspektiv kan det hevdes at Kriminalomsorgen ikke har kommet nærmere å gi barn en reell uttalelsesrett, med gjeldende praksis.

Barnevernsansatte mangler kompetanse og rutiner for å ta med barnestemmen i beslutninger (Strandbu, 2006; Vis, 2008, sitert i Skauge, 2010). Dette er overførbart til gjeldende praksis i Kriminalomsorgen. I hvilken grad barnestemmen kommer frem i skjemaet domfelte fyller ut, er i beste fall variabelt, og i verste fall fraværende. Praksiseksempler på dette viser at uttalelser stort sett er at «hen vil at mamma eller pappa skal sone hjemme». Hvilke spørsmål barna har, og om de føler trygghet i situasjonen, fremkommer sjeldent. Slik sett kan gjeldende praksis stride mot to perspektiver jeg tidligere har vist til i teorikapittelet. For det første at barn behandles som objekter, fremfor subjekter (Hake, 1999, s. 193). For det andre, dersom voksne anser barn som en upålitelig observatør (Tiller, 2000, s. 174), kan barnets egen stemme bli tolket dithen, at barnet ikke vet sitt eget beste. Dette kan avhenge av flere faktorer Kriminalomsorgen ikke har kjennskap til, og umulig kan kontrollere uten direkte kontakt med barnet.

4.3.3 Barns uttalelse til barnets beste?

Barnets rett til å uttale seg må også sees i sammenheng med hensynet til barnets beste. På den ene siden kan det hevdes av uttalelsesretten i seg selv kan vurderes som det beste for barnet, ved at det blir hørt i sine synspunkter. På den annen side kan det stilles spørsmål ved hva det vil innebære for barnet å uttale seg, dersom det er forhold i hjemmet som gjør at straffegjennomføring med EK ikke er til barnets beste. Eksempelvis kan det være knyttet til boforhold, omsorgssvikt eller mer alvorlige forhold som mishandling og/eller overgrep som ikke er avdekket. Barnevernloven er retningsgivende for hva som anses som barnets beste, og

presiserer at barnets beste skal gå foran det biologiske prinsipp, dersom det anses som barnets beste og ikke være hos foreldrene (Eide, 2020). Med utgangspunkt i verditriangelet (Skivenes, 2002, gjengitt i Eide, 2020, s. 131), kan det i slike tilfeller, trekkes paralleller til de utfordringene barnevernet opplever, ved at prinsippene står i et motsetningsforhold til hverandre.

Bergem (2018) beskriver hvordan barn dekker over for foreldre, og kan lyve i situasjoner for å beskytte familien (s. 84). Videre ønsker ikke barn å bli oppfattet som ofre, men ønsker å opprettholde en fasade hvor alt virker bra (s. 213-215), og at foreldre får barna med på hemmeligholdelse (s. 38). Denne kunnskapen skaper noen utfordringer i vår innhenting av barnets uttalelse. For det første vil det stride mot prinsippet om hensynet til barnets beste dersom barnet havner i en lojalitetskonflikt. Dersom et barn lever under forhold som er kritikkverdig, vil jeg hevde det er ganske usannsynlig at dette informeres om, når barnets uttalelse formidles via forelderens. For det andre kan det hevdes at Kriminalomsorgens ansatte ikke innehar nok kompetanse til å prate med barn, dersom det i prinsippet om hensynet til barnets beste, også skal bidra til å verne barn mot kriminelle handlinger og urett.

I en kontekst der Kriminalomsorgen aktivt skal prate med barn, er det fristende å trekke en konklusjon om at ansatte trenger mer kompetanse. Alternativt kan det trekkes frem at andre instanser bør involveres i større grad, enn hva gjeldende praksis er. Pr. i dag finnes det ingen samarbeidsavtaler med eksempelvis familievernkontor eller politiets barnehus, som kan antas å ha kompetansen Kriminalomsorgen mangler, i samtaler med barn. *Er det behov for familievernets tjenester i kriminalomsorgen?* er tittelen på en nylig utgitt rapport (2022). Den viser til Tiltak 22 i Foreldrestøttestrategien, som skal vurdere et samarbeid mellom kriminalomsorgen og familievernkontorene. Svaret på dette, mener jeg bør være ja, det trenger vi. Og ikke bare i fengslene, vi trenger det ved friomsorgskontorene også.

Dette fører meg over til siste kapittel, hvor jeg vil jeg oppsummere, konkludere, samt komme med forslag til praksisendringer. Først om EK er til barnets beste. Deretter om informasjonsplikt og uttalellesrett utføres på en måte som tar hensyn til barns beste og barneperspektivet, før jeg avslutter med hvordan Kriminalomsorgen i fremtiden, kan forholde seg til dette.

5. Avslutning

5.1 Oppsummering og konklusjon

Temaet for denne bacheloroppgaven har vært hensynet til barnets beste. Omfanget av barn som berøres av en straffegjennomføring med elektronisk kontroll årlig, antas å være mange. Hvordan Kriminalomsorgen forholder seg til, og behandler disse barna, opptar meg i daglig praksis. Dette har fått meg til å søke svar på om EK er til barnets beste. Videre om informasjonsplikt og barns uttalelsesrett blir praktisert på en måte som ivaretar barns beste og barneperspektivet. For å søke svar på problemstillingen har jeg, gjennom teorier, perspektiver, forskning og praksiseksempler, funnet både svar og nye meningssammenhenger.

Hensynet til barnets beste må ses i sammenheng med et barneperspektiv. Med dette mener jeg at barns egen stemme i større grad bør høres. Spesielt undersøkelser av barnevernets saksbehandling, viser at forvaltningen fortsatt sliter med å få frem barns stemmer, når beslutninger som berører barn tas. Det er nærliggende å tro at Kriminalomsorgen på flere områder kan møte noen av de samme utfordringene.

EK anses i seg selv å være til barnets beste. Dette blir sett i sammenheng med alternativet, som er fengsel. Denne oppgaven viser at Kriminalomsorgen, med et slikt syn, kan ta beslutninger som ikke er i tråd med barns beste, fordi det sammenliknes med noe som anses verre. Gjennom litteratur, forskningsartikler og praksiseksempler viser denne oppgaven at barn kan berøres negativt av straffegjennomføring med EK. Konklusjonen på dette er at barnets beste må være individuelt tilpasset, og kan ikke standardiseres.

Barn skal, og bør informeres om en straffegjennomføring med EK. Men Kriminalomsorgens informasjonsplikt overfor barn, og praktiseringen av denne, er problematisk. For det første er det i et tilknytningperspektiv, viktig at barnet opplever trygghet. Ved at omsorgspersonen gir informasjon, bidrar praktiseringen til å skape denne tryggheten. Som en motsetning til dette ligger det en utfordring i at Kriminalomsorgen skal sikre at informasjon er gitt. Denne lovformuleringen er problematisk, fordi det kan synes umulig å vite med sikkerhet at informasjon er gitt, uten å ha fått dette bekreftet fra barnet direkte. Praksiseksempler viser at direktekontakt med barn, ved eksempelvis egnethetsvurdering, ofte kan bidra til at barn får avkreftet myter, og lettere kan slå seg til ro i situasjonen. Oppgaven viser at informasjonsplikten er både viktig og vanskelig på samme tid. Jeg beskrev innledningsvis en ambivalens i forhold til dette, og den er der fortsatt. Allikevel har litteraturgjennomgangen gjort meg mer kunnskapsrik, og spesielt i tilfeller der jeg kommer i direkte kontakt med barn,

føler jeg meg bedre rustet nå, enn tidligere. Dette har vært et selvstendig mål i denne prosessen.

Når barn blir tilbudt å uttale seg i forbindelse med søknad om EK, er det noen problematiske forhold rundt praktiseringen av dette. For det første er det vanskelig for Kriminalomsorgen å vite sikkert at uttalelsen kommer fra barnet. For det andre kan barnet komme i en lojalitetskonflikt med omsorgspersonen, dersom uttalelsen ikke er til domfeltes gunst, eller den avdekker kritikkverdige forhold i hjemmet.

5.2 Veien videre

Denne oppgaven har ikke fullt ut besvart hvordan en straffegjennomføring med EK påvirker barn. Mye av forskningslitteraturen viser til hvordan det påvirker samboende og familier, i et voksenperspektiv. Men hva synes barna? Hva opptar dem, og hvordan kan vi tilrettelegge straffegjennomføringen slik at de blir minst mulig skadelidende? Dette bør fremtidig forskning på barn av straffedømte med EK søke svar på. For å sikre barns rettigheter, bør Kriminalomsorgen ta hensyn til hva lovendringen betyr for praktiseringen. Enten bør Kriminalomsorgens ansatte inneha nok kompetanse til å kommunisere direkte med barn, eller så bør andre instanser bistå Kriminalomsorgen i denne kommunikasjonen.

Litteraturliste

Obligatorisk pensum:

Bergheim, B., Skotte, P., Neumann, C.B., & Rugkåsa, M. (2018). *Samarbeid og innsikt: En innføring i prosjektbasert læring*. Fagbokforlaget.

Dalland, O. (2013). *Profesjonsutdanning og dannelse - Bacheloroppgavens muligheter*. Gyldendal akademisk.

Dalland, O. (2021). *Metode og oppgaveskriving (7.utg.)*. Gyldendal akademisk.

Gaarder, S. (2021). *Samskaping og brukerperspektiv*. [lysarkpresentasjon]. Canvas. Hentet fra <https://krus.instructure.com>.

Kristoffersen, R. (2021). *Noen data om straffegjennomføring i samfunnet.. ..med fokus på elektronisk kontroll*. [lysarkpresentasjon]. Canvas. Hentet fra <https://krus.instructure.com>.

Sandlie, J. E. (2021). *Fremtidens kriminalomsorg*. [lysarkpresentasjon]. Canvas. Hentet fra https://krus.instructure.com/courses/557/files/318515?module_item_id=10951

Pettersen, R. C. (2019). *Oppgaveskrivingens ABC. Veileder og førstehjelp for bachelorstudenten (2.utg.)*. Universitetsforlaget.

Øster, M. K., & Rokkan, T. (2018). *The Norwegian approach to electronic monitoring: Changing the system and making a difference*. Federal Sentencing Reporter. Hentet fra <https://doi.org/10.1525/fsr.2018.31.1.75>.

Selvvalgt pensum:

Lover, offentlige publikasjoner og retningslinjer:

Barnekonvensjon, F. (2003). *FNs konvensjon om barnets rettigheter: Vedtatt av De Forente Nasjoner den 20. november 1989, ratifisert av Norge den 8. januar 1991: Revidert oversettelse mars 2003 med tilleggsprotokoller*. Barne- og familiedepartementet. Hentet fra <https://regjeringen.no>.

Barnelova § 31. (1981). *Lov om barn og foreldre*. (LOV-1981-04-08-7). Lovdata. Hentet fra <https://lovdata.no/lov/1981-04-08-7>.

Grunnloven § 104. (1814). *Norges lover*. (LOV-1814-05-17). Lovdata. Hentet fra <https://lovdata.no/lov/1814-05-17>.

Justis- og beredskapsdepartementet (2017). *Høringsnotat om endringer i straffegjennomføringsloven, forskrift om straffegjennomføring og forskrift om behandling av personopplysninger i kriminalomsorgen (øke gjennomføringstiden for straffegjennomføring med elektronisk kontroll mv.). Tilhørende hørings svar fra Barneombudet, datert 09.02.18, Forening For Fangers Pårørende, datert 09.02.18. Hørings svar til reviderte retningslinjer fra Østfold friomsorgskontor og Ravneberget fengsel, datert 08.02.21*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horingsforslag-om-endringer-i-straffegjennomforingsloven-og-forskrift-om-straffegjennomforing/id2576521>. Lastet ned: 05.09.2022.

Kriminalomsorgsdirektoratet og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (2015). *Rutiner og regler for informasjonsutveksling mellom Kriminalomsorgen og Barnevernstjenesten* (Nr. KDI 10/2015 og Bufdir 22/2015). [Rundskriv]. Hentet fra https://bibliotek.bufdir.no/BUF/101/Rundskriv_2015_Rutiner_og_regler_for_informasjonsutveksling_mellom_kriminalomsorgen_og_barneverntjenesten.pdf. Lastet ned: 05.09.2022.

Prop. 132 L (2018-2019). *Endringer i straffegjennomføringsloven mv. (gjennomføringstiden for straffegjennomføring med elektronisk kontroll mv.)* Justis- og beredskapsdepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-132-l-20182019/id2654966/>.

Straffegjennomføringsloven. (2001). *Lov om straffegjennomføring mv.* (LOV-2001-05-18-21). Lovdata. Hentet fra <https://lovdata.no/lov/2001-05-18-21>.

Straffegjennomføringsloven. (2001). *Forskrift om straffegjennomføring*. (2002). (FOR-2002-02-22-183). Lovdata. Hentet fra <https://lovdata.no/for/2002-02-22-183>.

Straffegjennomføringsloven. (2001). *Straffegjennomføring med elektronisk kontroll. Retningslinjer til straffegjennomføringsloven, revidert 30.04.2021, lovbestemmelser*

oppdatert 01.07.2020, forskriftsbestemmelser oppdatert 24.07.2020. Justis- og beredskapsdepartementet. Hentet fra Kriminalomsorgens intranett. Lastet ned: 29.08.2022.

Bøker, fag- og forskningsartikler:

- Beyens, K. (1996). *Elektronisch toezicht. Een oplossing voor de Belgische strafrechtsbedeling?*. Universiteit Brussel. Hentet fra <http://www.maklu-online.eu/nl/tijdschrift/panopticon/jaargang-volume-17/5-september-oktober-september-october-1996/elektronisch-toezicht-een-oplossing-voor-de-belgis/pdf/>.
- Bergem, A. K. (2018). *Når barn er pårørende*. Gyldendal.
- Broberg, A., Mothander, P. R., Granqvist, P., & Ivarsson, T. (2010). *Tilknytning i praksis. Tilknytningsteoriens anvendelse i forskning og klinisk arbejde*. Hans Reitzels Forlag.
- Brottveit, G. (2013). *Barnets beste – en fortolkende tilnærming til begrepets betydning i en barnevernfaglig kontekst*. Fontene Forskning 1/13, s. 18-31. Hentet fra <https://fonteneforskning.no>. Lastet ned: 29.08.2022.
- Dørum, O. E. (2002). *Skriftlig spørsmål fra Inga Marte Thorkildsen (SV) til justisministeren*. Dokument nr. 15:79 (2002-2003). Hentet fra <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Sporsmal/Skriftlige-sporsmal-og-svar/Skriftlig-sporsmal/?qid=25611>. Lastet ned: 10.10.2022.
- Eide, S. B. (2020). *Barnets beste: Barnevernets formål i spenning mellom individuelle og relasjonelle hensyn*. I O. Lysaker og T. E. Fredwall (Red.), *Verdier i konflikt: Etikk i et mangfoldig samfunn* (s. 121–139). Cappelen Damm Akademisk. Hentet fra <https://doi.org/10.23865/noasp.95.ch6>.
- Eide, G., & Rohde, R. (2009). *Sammen så det hjelper. Metoder i samtaler med barn, ungdom og familier*. Fagbokforlaget.
- For Fangers Pårørende (2021). *Barn og unges situasjon når en i familien gjennomfører straff. Et informasjonshefte for voksne* (2.utg.). Stiftelsen Scheibler. Hentet fra <https://ffp.no/kategori/brosjyrer-og-infomateriell/>. Lastet ned: 10.10.2022.

- Gainey, R. R., & Payne, B. K. (2000). *Understanding the experience of house arrest with electronic monitoring: An analysis of quantitative and qualitative data*. International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology, 44(1), 84-96. Hentet fra https://www.researchgate.net/profile/Randy-Gainey-2/publication/240690287_Understanding_the_Experience_of_House_Arrest_with_Electronic_Monitoring_An_Analysis_of_Quantitative_and_Qualitative_Data/links/5f2e9a492851cd302e952d3/Understanding-the-Experience-of-House-Arrest-with-Electronic-Monitoring-An-Analysis-of-Quantitative-and-Qualitative-Data.pdf.
- Gräfe, A. W. (2022). *Den sociala meningen med barns delaktighet i vårdnads-, boende- och umgängeprocesser*. I Sohl, L. og Wennerhag, M. (Red.). Sociologisk forskning. Tidskrift för Sveriges Sociologförbund.
- Hake, K. (1999). *Barneperspektivet – en forskningsstrategi*. I C.L. Christensen (Red.), Børn, unge og medier: Nordiske forskningsperspektiver. Gøteborgs universitet. Hentet fra https://nordicom.gu.se/sites/default/files/kapitel-pdf/127_k_hake.pdf.
- Hammerlin, Y. (2021). *Hard mot de harde, myk mot de myke. Norsk kriminalomsorg i anstalt*. Universitetsforlaget.
- Holgensen, G. (2013). *Barnevern – rettigheter for barn, og betydningen av det biologiske prinsipp*. I A. Kjønnstad (Red.), Nye trender i rettsvitenskapen. Gyldendal.
- Holte, A., Rønnestad, M. H., & Nielsen, G. H. (2000). *Psykoterapi og psykoterapiveiledning. Teori, empiri og praksis*. Gyldendal akademisk.
- Hucklesby, A. (2009). *Understanding offenders' compliance: A case study of electronically monitored curfew orders*. Journal of Law and Society, 36(2), 248-271. Hentet fra <https://doi.org/10.1111/j.1467-6478.2009.00465.x>.
- Hucklesby, A., Beyens, K., & Boone, M. (2021). *Comparing electronic monitoring regimes: Length, breath, depth and weight equals tightness*. Sage Journals. Hentet fra <https://doi.org/10.1177/1462474520915753>.
- King, D. & Gibbs, A. (2003). *Is home detention in New Zealand Disadvantaging Woman and Children?*. Probation Journal. Hentet fra <http://prb.sagepub.com/cgi/content/abstract/50/2/115>.

Kriminalomsorgsdirektoratet (u.å). *Martins pappa har fotlenke*. Kriminalomsorgen. Hentet fra <https://www.kriminalomsorgen.no/fotlenke-elektronisk-kontroll.535887.no.html>.

Lastet ned: 10.10.2022.

Kriminalomsorgsdirektoratet (u.å). *Å gi informasjon til barn om straffegjennomføring med elektronisk kontroll*. Kriminalomsorgen. Hentet fra

<https://www.kriminalomsorgen.no/ny-brosjyre-aa-gi-informasjon-til-barn-om-straffegjennomfoering-med-elektronisk-kontroll.6562499-516313.html>. Lastet ned:

12.11.2022.

Kriminalomsorgsdirektoratet, Kriminalomsorgens høgskole og utdanningscenter KRUS, Bufdir. (2022). *Er det behov for familievernets tjenester i kriminalomsorgen? En spørreundersøkelse blant innsatte og barneansvarlige i fengsel og anbefaling av tiltak*.

Hentet fra <https://ny.bufdir.no/prosjekter/status-foreldrestottestrategien/>. Lastet ned:

12.11.2022.

Lekve, J. H. (2021). *Soning med elektronisk kontroll. En kvalitativ studie av domfelte som soner med fotlenke og ansatte i Friomsorgen om soning med fotlenke* [Masteroppgave]

Universitetet i Bergen. Hentet fra <https://bora.uib.no/bora-xmlui/handle/11250/2762436>.

Mattsson, T. (2008). *Ungas delaktighet. Exempelet institusjonsvård. Forskningsrapport nr 2 2008*. Statens institusjonsstyrelse SiS.

Møhl, B. (2003). *Attachment–en introduktion*. Psyke & Logos, 24(2), 8.

Nellis, M. (2015). *Standards and ethics in electronic monitoring. Handbook for professionals responsible for the establishment and the use of Electronic Monitoring*. Council of Europe.

Olkiewicz, E. (2004). *Ett steg på väg mot frihet. En beskrivning av intagnas sociala situation efter intensivövervakning med elektronisk kontroll – IÖV-utsluss*. Brottsförebyggande rådet (BRÅ). Hentet fra

https://bra.se/download/18.cba82f7130f475a2f1800013619/1371914728270/2004_ett_steg_pa_vag_mot_frihet.pdf.

- Ophus, M. L. (2018). *Elektronisk kontroll-En straff som virker? En studie av soningsopplevelser med fotlenke* [Masteroppgave]. Hentet fra <https://www.duo.uio.no/handle/10852/63848>.
- Rasmussen, I., Vennemo, H., Sverdrup, S. og Haavardsholm, O. (2016). *VISTA-analyse. Evaluering av soning med fotlenke*. Rapport nummer 2016/02. Hentet fra https://www.vista-analyse.no/site/assets/files/5598/varapport_201602_evaluering_av_soning_med_fotlenke_revidert_versjon05082016.pdf.
- Rokkan, T. (2012). *Straffegjennomføring med elektronisk kontroll. Evalueringsrapport 2: Hva er innhold i straffegjennomføring med elektronisk kontroll?*. Kriminalomsorgens utdanningscenter KRUS. Hentet fra <https://krus.brage.unit.no/krus-xmlui/handle/11250/160608>.
- Rokkan, T. (2018). *In prison at home: How does the home situation influence the effect of a sentence with electronic monitoring (em)?*. I E. Fransson, F. Giofrè og B. Johnsen (Red.). PRISON ARCHITECTURE AND HUMANS, 225-240. Cappelen Damm Akademisk.
- Skauge, B. (2010). *Er det noen som vil høre på meg?: Har endringer i barnevernloven, organisering av kommunale tjenester og innføring av nytt fagdataverktøy, der fokus har vært økt brukermedvirkning og deltakelse fra barnet, medført endringer i praksis? Blir barnets stemme mer fremtredende?* [Masteroppgave]. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse, Institutt for sosialt arbeid og helsevitenskap. Hentet fra <https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/handle/11250/267722>.
- Smith, P. S. (2015). *Children of Imprisoned Parents in Scandinavia. Their Problems, Treatment and the Role of Scandinavian Penal Culture*. Law in Context, vol. 32. Hentet fra <https://www.academia.edu/11826311/>
- Staples, W. G. (2005). *The Everyday World of House Arrest: Collateral Consequences for Civil penalties, social consequences*, 139. Hentet fra <https://books.google.no/books?hl=no&lr=&id=5R2Sq4tM1XQC&oi=fnd&pg=PA139&>

[ots=34LsvdMCgQ&sig=6vltal5tu7FQWseMv87kwED1o&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false.](https://munin.uit.no/handle/10037/1568)

Strandbu, A. (2007). *Barns deltakelse og barneperspektivet i familierådsmodellen*. Hentet fra <https://munin.uit.no/handle/10037/1568>.

Tandberg, K. (2022). *Fag- og erfaringssamling for barneansvarlige i Kriminalomsorgen*. [lysarkpresentasjon]. Kriminalomsorgsdirektoratet.

Tiller, P. O. (2000). *Det ekte og det sannsynlige. BARN-Forskning om barn og barndom i Norden*, 18(3-4), 173-182. Hentet fra <https://tidsskriftetbarn.no/index.php/barn/article/view/4695/4283>. Lastet ned: 05.10.2022.

Selvvalgt litteraturliste KRUS 3900

Forfatter(e)	Tittel	Forlag / Tidsskrift	År	Kapitler /Sider	Antall sider
Beyens, K.	<i>Elektronisch toezicht. Een oplossing voor de Belgische strafrechtsbedeling?</i>	Universiteit Brussel	1996		26
Bergem, A. K.	<i>Når barn er pårørende</i>	Gyldendal	2018	Kapitler: 1,2,3,5, 6,12,13, 14	123
Broberg, A., Mothander, P. R., Granqvist, P., & Ivarsson, T.	<i>Tilknytning i praksis. Tilknytningsteoriens anvendelse i forskning og klinisk arbejde.</i>	Hans Reitzels Forlag	2010	Kapittel 1	16
Brottveit, G.	<i>Barnets beste – en fortolkende tilnærming til</i>	Fontene Forskning	2013		13

	<i>begrepets betydning i en barnevernfaglig kontekst.</i>				
Dørum, O. E.	<i>Skriftlig spørsmål fra Inga Marte Thorkildsen (SV) til justisministeren.</i>	Dokument nr. 15:79 (2002-2003).	2002		2
Eide, S. B.	<i>Barnets beste: Barnevernets formål i spenning mellom individuelle og relasjonelle hensyn.</i>	Cappelen Damm Akademisk	2020		18
Eide, G., & Rohde, R.	<i>Sammen så det hjelper. Metoder i samtaler med barn, ungdom og familier</i>	Fagbokforlaget	2009	Hele boka	233
Forening For Fangers Pårørende	<i>Barn og unges situasjon når en i familien gjennomfører straff. Et informasjonshefte for voksne (2.utg.).</i>	Stiftelsen Scheibler	2021		34
Gainey, R. R., & Payne, B. K.	<i>Understanding the experience of house arrest with electronic monitoring: An analysis of quantitative and qualitative data.</i>	International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology	2000		12
Gräfe, A. W.	<i>Den sociala meningen med barns delaktighet i vårdnads-, boende- och umgängeprocesser.</i>	Tidskrift för Sveriges Sociologförbund.	2022		25
Hake, K.	<i>Barneperspektivet – en forskningsstrategi.</i>	Gøteborgs universitet	1999		15
Hammerlin, Y.	<i>Hard mot de harde, myk mot de myke. Norsk kriminalomsorg i anstalt</i>	Universitetsforlaget	2021		1
Holgensen, G.	<i>Barnevern – rettigheter for barn, og betydningen av det biologiske prinsipp.</i>	Gyldendal	2013		3
Holte, A., Rønnestad, M.	<i>Psykoterapi og psykoterapiveiledning. Teori, empiri og praksis.</i>	Gyldendal akademisk	2000	Kapittel 2	25

H., & Nielsen, G. H.					
Hucklesby, A.	<i>Understanding offenders' compliance: A case study of electronically monitored curfew orders.</i>	Journal of Law and Society	2009		23
Hucklesby, A., Beyens, K., & Boone, M.	<i>Comparing electronic monitoring regimes: Length, breath, depth and weight equals tightness.</i>	Sage Journals	2021		18
King, D., & Gibbs, A.	<i>Is home detention in New Zealand Disadvantaging Woman and Children?.</i>	The Journal of Community and Criminal Justice	2003		11
KDI, KRUS & Bufdir.	<i>Er det behov for familievernets tjenester i kriminalomsorgen? En spørreundersøkelse blant innsatte og barneansvarlige i fengsel og anbefaling av tiltak.</i>	KDI, KRUS & Bufdir.	2022		50
Lekve, J. H.	<i>Soning med elektronisk kontroll. En kvalitativ studie av domfelte som soner med fotlenke og ansatte i Friomsorgen om soning med fotlenke.</i>	Universitetet i Bergen	2021		104
Mattsson, T.	<i>Ungas delaktighet. Exempelet institusjonsvård. Forskningsrapport nr 2 2008.</i>	Statens institusjonsstyrelse SiS	2008		65
Møhl, B.	<i>Attachment–en introduktion.</i>	Psyke & Logos	2003		7
Nellis, M.	<i>Standards and ethics in electronic monitoring. Handbook for professionals responsible for the establishment and the use of Electronic Monitoring.</i>	Council of Europe	2015		68

Olkiewicz, E.	<i>Ett steg på väg mot frihet. En beskrivning av intagnas sociala situation efter intensivövervakning med elektronisk kontroll – IÖV-utsluss.</i>	Brottsförebyggande rådet (BRÅ)	2004		45
Ophus, M. L.	<i>Elektronisk kontroll-En straff som virker? En studie av soningsopplevelser med fotlenke.</i>	Universitetet i Oslo	2018		88
Rasmussen, I., Vennemo, H., Sverdrup, S. og Haavardsholm, O.	<i>VISTA-analyse. Evaluering av soning med fotlenke.</i>	Vista Analyse	2016	Kapittel 5 og 8	10
Rokkan, T.	<i>Straffgjennomføring med elektronisk kontroll. Evalueringsrapport 2: Hva er innhold i straffgjennomføring med elektronisk kontroll?</i>	Kriminalomsorgens utdanningscenter KRUS	2012		2
Rokkan, T.	<i>In prison at home: How does the home situation influence the effect of a sentence with electronic monitoring (em)?</i>	Cappelen Damm akademisk	2018		15
Skauge, B.	<i>Er det noen som vil høre på meg?: Har endringer i barnevernloven, organisering av kommunale tjenester og innføring av nytt fagdataverktøy, der fokus har vært økt brukermidvirkning og deltakelse fra barnet, medført endringer i praksis? Blir barnets stemme mer fremtredende?</i>	Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse, Institutt for sosialt arbeid og helsevitenskap.	2010		100
Smith, P. S.	<i>Children of Imprisoned Parents in Scandinavia. Their Problems, Treatment</i>	Law in Context	2015		3

	<i>and the Role of Scandinavian Penal Culture.</i>				
Staples, W. G.	<i>The Everyday World of House Arrest: Collateral Consequences for. Civil penalties, social consequences.</i>	Routledge	2005		12
Strandbu, A.	<i>Barns deltakelse og barneperspektivet i familierådsmodellen.</i>	Universitetet i Tromsø	2007	Kapittel 1-3	70
Tandberg, K.	<i>Fag- og erfaringsamling for barneansvarlige i Kriminalomsorgen.</i>	[lysarpresentasjon] KDI	2022		1
Tiller, O.	<i>Det ekte og det sannsynlige. BARN-Forskning om barn og barndom i Norden.</i>	Tidsskriftetbarn.no	2000		9